



Váš list číslo/zo dňa	Naše číslo	Vybavuje/kontakt	Bratislava
-	2310/2020	Ing. Kernová / (02) 58 221 187	31.03.2020

Vec

Petícia proti dovozu a spracovávaniu zahraničného rádioaktívneho odpadu na území SR

Úradu jadrového dozoru Slovenskej republiky (ďalej len „ÚJD SR“) bola dňa 14.01.2020 listom Ministerstva životného prostredia SR (ďalej len „MŽP SR“) č. 25/2019-pet.1.17 1187/2020 postúpená na vybavenie 1. a 3. časť „Petície proti dovozu a spracovávaniu zahraničného rádioaktívneho odpadu na území SR“ (ďalej len „petícia“), zaevidovaná ako č. záznamu 343/2020.

Po posúdení príslušnosti ÚJD SR na vybavenie 1. a 3. časti petície v zmysle § 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a o organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, § 3 ods. 1 a § 21 ods. 17 atómového zákona č. 541/2004 Z. z., ako aj § 6 ods. 1 zákona č. 308/2018 Z. z. o jadrovom fonde, ÚJD SR listom č. 678/2020 zo dňa 27.01.2020 postúpil 1. a 3. časť petície na priame vybavenie Ministerstvu hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „MH SR“). O tejto skutočnosti bol listom č. 670/2020 zo dňa 27.01.2020 informovaný zástupca [REDACTED] (ďalej len „zástupca“).

Dňa 20.02.2020 bola Úradu jadrového dozoru Slovenskej republiky (ďalej len „ÚJD SR“) listom č. 11838/2020-1030-11227 vrátená zo strany Ministerstva hospodárstva SR (ďalej len „MH SR“) Vaša petícia s tým, že MH SR nie je príslušné na jej vybavenie z dôvodu, ktorý uvádza v uvedenom liste (pozri príloha).

ÚJD SR vzhľadom na odôvodnenie MH SR, pokiaľ ide o príslušnosť na vybavenie petície, vyjadruje pochybnosť o príslušnosti ÚJD SR na vybavenie petície v časti 1. a 3., tak ako mu bola postúpená z Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, avšak uvedomujúc si právo každého obracať sa vo veciach verejného záujmu alebo iného spoločného záujmu s petíciou na orgány verejnej moci (realizáciu petičného práva v zmysle zák. č. 85/1990 Zb.), keďže sa ÚJD SR domnieva, že má znalosti skutočného stavu veci vyplývajúce mu z postavenia jedného z povolujujúcich orgánov v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v súvislosti s procesom posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti „*Optimalizácia spracovateľských kapacít technológií pre spracovanie a úpravu rádioaktívnych odpadov JAVYS, a. s. v lokalite Jaslovské Bohunice*“, pristúpil k prešetreniu a vybaveniu 1. a 3. časti uvedenej petície, ktorú mu postúpilo MŽP SR.

V petícii je ako osoba určená na zastupovanie v styku s orgánom verejnej moci uvedený [REDAKOVANÉ]

Petícia obsahuje text petície podpísaný uvedeným zástupcom, 7 písomných podpisových hárkov so 44 podpismi, zoznam 1747 osôb podporujúcich petíciu v elektronickej podobe a dokument „STOP SPALOVANIU zahraničného rádioaktívneho odpadu na Slovensku“. Tak, ako už konštatovalo MŽP SR, písomné podpisové hárky a zoznam spĺňajú formálne náležitosti petície podľa zák. č. 85/1990 Zb., avšak údaje o niektorých podporovateľoch petície sú uvedené neúplne alebo nečitateľne.

Podporovatelia petície:

1. Zásadne nesúhlasia s dovozom, spracovávaním a úpravou rádioaktívnych odpadov (ďalej len „RAO“) zahraničného pôvodu na území SR. Nesúhlas vyjadrujú pre všetky kategórie RAO a všetky formy jeho spracovania, obzvlášť spaľovanie;
2. časť petície bola prešetrovaná a vybavená zo strany MŽP SR listom č. 25/2019-pet.-1.17 1189/2020 zo dňa 13.01.2020;
3. Žiadajú navrhnúť a prijať také legislatívne úpravy, ktoré zakážu dovoz RAO zahraničného pôvodu do SR a spracovávanie a úpravu RAO zahraničného pôvodu na území SR, a to RAO všetkého druhu a všetky formy jeho spracovania a úpravy.

Na základe posúdenia obsahu petície v 1. a 3. časti a na základe stanoviska odboru rádioaktívnych odpadov a vyradovania jadrových zariadení, ako aj sekcie hodnotenia bezpečnosti a kontrolných činností, Vám v zmysle § 5 ods. 6 zák. č. 85/1990 Zb. o petičnom práve zasielame nasledovnú odpoveď ÚJD SR:

1. Pokiaľ ide o prvú časť petície, ktorou podporovatelia petície zásadne nesúhlasia s dovozom, spracovávaním a úpravou RAO zahraničného pôvodu na území SR s tým, že nesúhlas vyjadrujú pre všetky kategórie RAO a všetky formy jeho spracovania, obzvlášť spaľovanie; v tejto časti má petícia deklaratórny charakter, nie je to požiadavka, je to len vyjadrenie nesúhlasného názoru, ktorý odráža legitímny postoj osôb podporujúcich petíciu k uvedenej činnosti na území SR.

ÚJD SR sa preto v tejto časti zaoberal otázkou či realizácia uvedenej činnosti je v súlade alebo v rozpore s právnymi predpismi, ktorými je Slovenská republika viazaná a v tejto súvislosti uvádza:

- zákon č. 541/2004 Z. podľa § 3 ods. 1 ustanovuje základnú zásadu:

“(3) Využívanie jadrovej energie je možné len na mierové účely a v súlade s národnými stratégiami, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, 1b) a v súlade s právnymi aktmi Európskej únie a právnymi aktmi Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu; na účely tohto zákona sa za Európsku úniu považuje aj Európske spoločenstvo pre atómovú energiu.”;

- zákon č. 541/2004 Z. podľa § 21 ods. 12 ustanovuje:

„(12) Dovoz rádioaktívnych odpadov na územie Slovenskej republiky je zakázaný okrem prípadov, v ktorých je dodržaný postup podľa § 16, a okrem úradom povoleného dovozu rádioaktívnych odpadov,

- a) ktoré vznikli prepracovaním a úpravou rádioaktívnych materiálov vyvezených na tento účel a ich spätný dovoz bol úradom vopred povolený,
- b) na účely ich spracovania alebo úpravy na území Slovenskej republiky, ak vývoz materiálu s alikvotnou aktivitou je zmluvne zabezpečený a úradom povolený.“;
- zákon č. 541/2004 Z. z. umožnil takýto dovoz v rámci aproximácie právnych predpisov v období pristupovania SR do EÚ. Predchádzajúca právna úprava (zákon č. 130/1998 Z. z.) takýto dovoz RAO explicitne zakazoval. Zákon č. 541/2004 Z. z. prešiel štandardným medzirezortným pripomienkovým konaním, aj so zapojením ZMOS-u a ďalších združení reprezentujúcich občanov. Petíciou napádaný legislatívny stav teda nie je v SR nový, ale existuje už 16 rokov. SR má vytvorený potrebný dozorný rámec a má k dispozícii celý rad platných právnych predpisov viažucich sa na činnosti dovozu RAO a nakladania s nimi, ktoré vytvárajú podmienky pre zabezpečenie vysokej úrovne jadrovej, radiačnej a klasickej bezpečnosti, ako i ochrany životného prostredia;
 - zároveň podľa § 21 ods. 17 zákona č. 541/2004 Z. z.:
„ (17) Všetky činnosti pri nakladaní s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi musia byť v súlade s vnútroštátnou politikou nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a s rádioaktívnymi odpadmi a vnútroštátnym programom nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi.“;
 - vláda SR v roku 2015 schválila **Politiku a vnútroštátny program ako strategický dokument** v oblasti nakladania s RAO, ktorý danú činnosť **nezakazuje**. Naopak, podľa Smernice 2011/70/EURATOM sú povinnou obsahovou položkou tohto dokumentu *„dohody uzavreté s členským štátom alebo treťou krajinou o nakladaní s vyhoretým palivom alebo rádioaktívnym odpadom, ako aj o využívaní úložísk, pokiaľ takéto dohody existujú“*, čo znamená, že sa realizácia dovozov RAO na európskej úrovni implicitne predpokladá.
 - podľa § 6 ods. 1 zákona č. 308/2018 Z. z. o jadrovom fonde vypracúva a aktualizuje návrh vnútroštátnej politiky a vnútroštátneho programu rada správcov;
 - ÚJD SR podľa § 4 ods. 2 písm. e) zákona č. 541/2004 Z. z. okrem iného posudzuje (ako orgán dozoru nad jadrovou bezpečnosťou) aj:
“6. návrh vnútroštátnej politiky nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a s rádioaktívnymi odpadmi a návrh vnútroštátneho programu nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi a vydáva k týmto návrhom stanovisko”;
 - keďže je SR plnohodnotným členom EÚ, zavedenie zákazu dovozu RAO by mohlo byť v priamom rozpore s jedným zo základných princípov jej fungovania a to konkrétne s princípom voľného pohybu služieb. Mohlo by mať diskriminačný charakter a odporovať pravidlám trhového mechanizmu. Zároveň by mohla byť narušená zásada rovnosti jednotlivých štátov tým, že sa bezdôvodne zakazuje prax, bežná v iných štátoch EÚ. Služby rovnakého druhu spracovania a prepráv RAO, nepochádzajúcich z ich územia, poskytujú krajiny ako napr. Švédsko, Francúzsko, Belgicko, Veľká Británia a ďalšie.

- smernica Rady č. 2011/70/EURATOM jednotlivým členským štátom priamo umožňuje realizáciu činností spracovania zahraničných RAO na svojom území a dokonca pre takúto možnosť nakladania s RAO vytvára predpoklady a právny základ. Transpozícia tejto smernice do súčasného právneho systému SR bola notifikovaná Európskej komisii a tá nemala voči uvedenej transpozícii výhrady, pričom bola preukázaná funkčnosť celého legislatívneho systému.
- doterajšie skúsenosti so spracovaním a prepravami zahraničných RAO na území SR (napr. z ČR) preukázali dobré nastavenie celého povoloňovacieho systému a bezproblémový priebeh takýchto činností bez narušenia zásad jadrovej bezpečnosti, radiačnej ochrany ako i ochrany životného prostredia;
- realizácia činností s dovezenými RAO, okrem iného, umožňuje aj udržiavanie kontinuity a kapacít prevádzky spracovateľských zariadení inštalovaných v SR a nárast skúseností obslužného personálu, čo sa v konečnom dôsledku pozitívne prejavuje aj na bezpečnosti procesu nakladania s „domácimi“ RAO pochádzajúcimi z územia SR. V neposlednom rade využívanie liniek aj na účely spracovania zahraničných RAO prispieva k znižovaniu jednotkových nákladov na spracovanie domácich RAO a tým umožňuje ekonomickú optimalizáciu systému nakladania s RAO z našich jadrových zariadení ako aj zabezpečenie a zvyšovanie zamestnanosti.
- samotná smernica Rady č. 2011/70/EURATOM zdôrazňuje potrebu spolupráce na medzinárodnej úrovni prostredníctvom prístupu k technológiám. Text pritom explicitne uvádza, že *„členské štáty EÚ uznávajú, že spoločné využívanie zariadení pre nakladanie s rádioaktívnym odpadom je prínosná, bezpečná a nákladovo efektívna voľba“*. Pokiaľ EÚ predstavuje spoločenstvo štátov s jednotnými cieľmi v oblasti bezpečnosti a ochrany životného prostredia, potom môže byť spracovanie RAO z iného štátu EÚ chápané ako znižovanie environmentálnych záťaží v spoločnom európskom priestore.
- v roku 1998 ratifikovala SR tzv. Spoločný dohovor o bezpečnosti nakladania s vyhoretým palivom a o bezpečnosti nakladania s rádioaktívnym odpadom, ktorý bol podpísaný na pôde MAAE. Po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru v roku 2001, sa pravidelne uskutočňujú posudzovacie stretnutia signatárskych krajín, na ktorých sa rovnako potreba medzinárodnej spolupráce pri nakladaní s RAO a zdieľanie spoločných technológií zdôrazňuje ako dobrá prax. V preambule Spoločného dohovoru jednotlivé členské štáty potvrdzujú dôležitosť medzinárodnej spolupráce pri zvyšovaní bezpečnosti nakladania s RAO prostredníctvom spoločných projektov. Konštatuje sa tu tiež presvedčenie, že bezpečné a efektívne nakladanie s RAO by sa malo podporovať pomocou medzinárodných dohôd o používaní zariadení jednej zmluvnej strany na prospech druhej strany.
- z globálneho aspektu aj kapitola 22 z Agendy 21 Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji potvrdzuje dôležitosť bezpečnostne a environmentálne správneho nakladania s RAO spoločne v európskych krajinách.

Záver: Na základe uvedených skutočností neexistencia resp. neuplatňovanie zákazu dovozu RAO na územie SR, nie je v rozpore s právnymi predpismi a medzinárodnými

záväzkami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Nie je ani v rozpore s vnútroštátnou politikou nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a s rádioaktívnymi odpadmi a vnútroštátnym programom nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi. V časti 1. má petícia deklaratórny charakter, nie je to požiadavka, je to len vyjadrenie nesúhlasného názoru, ktorý odráža legitímny postoj osôb podporujúcich petíciu k uvedenej činnosti na území SR.

2. Pokiaľ ide o časť 3. petície, v ktorej podporovatelia žiadajú „navrhnuť a prijať také legislatívne úpravy, ktoré zakážu dovoz RAO zahraničného pôvodu do SR a spracovávanie a úpravu RAO zahraničného pôvodu na území SR, a to RAO všetkého druhu a všetky formy jeho spracovania a úpravy“, je pravdou, že ÚJD SR pripravuje návrhy legislatívnej úpravy v oblasti mierového využívania jadrovej energie vrátane nakladania s rádioaktívnymi odpadmi, ktoré predkladá vláde SR na schválenie, avšak aj táto legislatívna úprava musí dodržiavať základné zásady mierového využívania jadrovej energie podľa § 3 ods. 1 zákona č. 541/2004 Z., a to platí aj pre legislatívne návrhy, ktoré predkladá Ministerstvo zdravotníctva SR v tejto oblasti:

“(3) Využívanie jadrovej energie je možné len na mierové účely a v súlade s národnými stratégiami, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a v súlade s právnymi aktmi Európskej únie a právnymi aktmi Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu;”.

V zmysle uznesenia vlády SR č. 197 z 26. apríla 2017 k Návrhu Metodiky a inštitucionálneho rámca tvorby verejných stratégií sú jednotlivé ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy, a teda aj ÚJD SR, povinné riadiť sa Metodikou a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií od 1. júla 2017 (úloha B.1).

Vláda SR v roku 2015 schválila **Politiku a vnútroštátny program ako strategický dokument** v oblasti nakladania s RAO, ktorý danú činnosť **nezakazuje**. Naopak, podľa Smernice 2011/70/EURATOM sú povinnou obsahovou položkou tohto dokumentu „*dohody uzavreté s členským štátom alebo treťou krajinou o nakladaní s vyhoretým palivom alebo rádioaktívnym odpadom, ako aj o využívaní úložísk, pokiaľ takéto dohody existujú*“, čo znamená, že sa realizácia dovozov RAO na európskej úrovni implicitne predpokladá.

Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 308/2018 Z. z. o jadrovom fonde vypracúva a aktualizuje návrh vnútroštátnej politiky a vnútroštátneho programu rada správcov Národného jadrového fondu. Ide teda o dva kľúčové dokumenty, ktoré nastavujú strategickú politiku aj v oblasti nakladania s RAO v SR. ÚJD SR podľa § 4 ods. 2 písm. e) okrem iného posudzuje aj *návrh vnútroštátnej politiky nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a s rádioaktívnymi odpadmi a návrh vnútroštátneho programu nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi a vydáva k týmto návrhom stanovisko*, avšak ÚJD SR má aj pri tomto posudzovaní postavenie licenčného a dozorného orgánu bezpečnostnotechnického významu, nie významu nastavenia politiky štátu v rámci mierového využívania jadrovej energie, a to aj **v súlade s princípom nezlučiteľnosti dozorného orgánu nad využívaním jadrovou energie s činnosťami podpory a rozvoja využívania jadrovej energie.**

Záver: Na základe uvedených skutočností, keďže ÚJD SR ako ostatný ústredný orgán priamo nevytvára strategické dokumenty nastavujúce pravidlá verejných politík v oblasti

nakladania s RAO, t. j. nestanovuje politické ciele v zmysle zákazu resp. povolenia dovozu RAO a jeho spracovania na území SR a pri príprave legislatívnych návrhov v tejto oblasti (ako ostatný ústredný orgán štátnej správy) je viazaný rešpektovať strategické dokumenty. Ak teda strategický dokument takýto prístup (t. j. zákaz dovozu RAO na územie SR) nezakotvuje, ÚJD SR nie je oprávnený predkladať návrh legislatívnej úpravy, ktorý takýto zákaz dovozu RAO zavedie. A v neposlednom rade, ÚJD SR pri príprave musí rešpektovať aj medzinárodné zmluvy a európsku legislatívu, ktorú skúmal už v rámci prvej časti petície, pretože SR je v zmysle § 3 ods. 1 atómového zákona vychádzajúc so svojich medzinárodných záväzkov a záväzkov aproximačných, týmito záväzkami viazaná.

S pozdravom

Ing. Marta Žiaková CSc.
predsedníčka úradu

Príloha: 1 x list „Vrátenie petície“ z MH SR č. 11838/2020-1030-11227

Na vedomie:

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky